

Hüseynzadə Əli Turanın arxivindən:

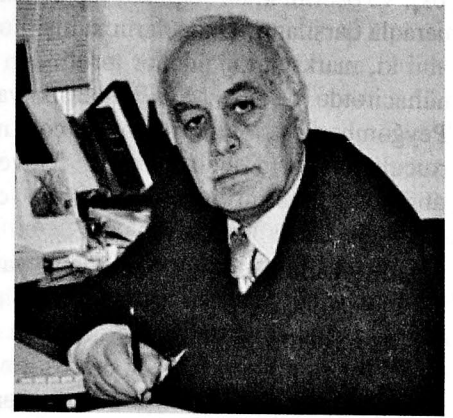
Qafqaz İslam Ordusunun bildirişi

...Hüseynzadə Əli (Turan) Bey, 1918-də Əhməd Ağaoğlu ilə birlikdə Qafqaza göndərilir. Cəlal Ünsizadə də onlara qoşulur. Qafqazda cərəyan edən sosial, siyasi və əskəri hadisələrə yaxından şahid olur, onlara öz ölçülərində yön verir və Azərbaycanı istiqlala aparan sürecin içində bulunurlar. Əhməd Ağaoğlunun rəsmən Türk ordusuna "müşavir" olaraq göndərildiyi açıqça bilinsə də Hüseynzadənin hangi sıfatla bulunduğu hələ bəlli deyildir. (Əlibəy Bakıda hərbi həkim işləyəcəkdi... Red.)

Əlibəy Hüseynzadənin Ege Universiteti, Ədəbiyyat Fakültəsi, Türk Dili və Ədəbiyyatı Bölümündə mühafizə edilən arxivində, Azərbaycan Cumhuriyyəti qurulandan həməən sonra Gəncədə yazılan bir neçə şeirlə (birisini Cəlal Ünsizadəyə aid böyük bir mənzumədir) birlikdə fotonüsxəsi və mətni 1918-ci ildə "Qafqaz İslam Ordusu Komandanı Nuri Paşa" imzasıyla yayımlanan bildiriş də ordadır...

Bu sənədin Türkiyədə və Azərbaycan arxivlərində olma ehtimalı ola bilər, amma biz indiyə qədər Nuri Paşanın muhtemelen Gəncədəyken Qafqaz İslam Ordusu adına yayımladığı hər hansı bir sənədlə qarşılaşmadık.

Sənəddə Allahın buyruqlarına, Hz.Muhammedin hədislərinə və İslama özəl vurğuda Qafqazda İslamın can və mal əmniyyətinə, beytülmalə, yağmacılığa özəlliklə vurğuda bulunduğu görülür ki, bu da qayət adi bir haldır. Ordunun, insanların can və mallarını əmniyyətə almağı ilk vəzifə olaraq anlaşılır. Sənəddə Xalq, Müslümanların düşmanlarına qarşı var gücüylə "cihadə" dəvət edilməkdədir. Bununla

Yavuz Akpınar

yanaşı sevinc göstəriləri sırasında havaya qurşun sıxmanın yasaqlanması diqqəti çəkir. Çünki o günlərdə hərbi sursata son dərəcə ehtiyac duyulmaqdaydı; bir qurşun belə boşə xərclənməməlidir!

Azərbaycan Cümhuriyyətinin 100 ilində Türkiyə-Azərbaycan qardaşlığının ən gözəl sübutlarından biri olan bu sənəd geniş yayımlanmalıydı. Beləcə yaxın tariximizə işıq tutan bu sənədə bir daha diqqət yetirməmiş vacibdir.

"Bismillahirrahmanirrahim!

Ulu Tanrının inayeti, Halife-i Resulullah Sultan Mehmet Han-ı Hamis hazretlerinin iradesi və baş komandan vəkili Ənvər Raşanın əmriylə Qafqaz islamları üzərinə komandan olaraq getdim. Qafqaza ayak basıb islam kardaşlarıma kavuşduğumdan dolayı Cenab-ı Zül-Celal Hazretlerine həmd və senalar olsun!

Müslümanlar!

Allahu-azimüşşanın böyüklüğünü düşünüb ondan korkunuz! Biliniz ki Cenab-ı Hak zalimi dünya və axirette cezasız bırakmaz. Allahdan qorxmayan millet batır, məhv olub gedər. "Rasul-hikmeti mehafetu-lah" hikmetin başı Allah qorxusudur. Hər yaxşılıq Allah qorxusundan doğar.

Əşitdim ki, bəzi kimsələr Tanrının buyruğuna muxalif →

olaraq və pək böyük günah qılan bir kimsə digər bir kimsəyi öldürürsə, nazm-ı celili mucibincə kisasən özü edam olunacağından, qatil özünü, həm də başkasını öldürmüş olur.

"Bilə-bilə Müslümanı öldürən kimsə cəhənnəmdə pek çox qalır. Allah binası olan vücud-ı insaniyi yıkan indallah ve inden-nas menfur olunur. Dünya ve axirəttə əzab-ı əzimə mustahakk olur".

Dindaşlar!

Aranızdakı nizayı qaldırın. Allahü-teala hazretləri Kur'anı-Keriminde buyurmuşdur ki Allahü-teala ve Rəsulünə itaət ediniz ve aranızda qovğa etməyiniz; əgər eylərsəniz, məğlub olarsınız, dağılırsız, adınız qalmaz, məhv olarsınız. İki kimse arasında qovğa olduğunu görürsəniz, həmən barışdırmağa, islah etməyə çalışınız, çünkü hədis-i şəriyə görə ən böyük sədəqə iki nəfər arasında qovğanı barışdırmaqdır.

Müslümanlar bir adam kimidir, bir cesed kimidir ki, məsələn başı ya gözü ağrıyorsa bütün əzası ağrıyır və bir üzvü ağrıyorsa, qeyri üzvləri də ona tabe olur. Yuxu yatmaz və başı dərdə düşər olur. Bunun üçün İslam qardaşlarımızın başına gələn müsibət və bəlanı özünü zərər görmüş təkin biliniz, çarə və kömək ediniz.

Beytül-mal umum əhl-i islama əmanətdir, Peyğəmbərimiz Muhammed Mustafə sallallahu-əleyhissəlam həzrətlərinin nehb və yağma haqqında buyurduğu olur ki "Allah və Rəsulu sizi yağmadan qadağan eylər, yağma olunan malı geri veriniz", yəni yağma halal deyildir, yağma olunan ət qazanını çevirin. Buna görə dünya və axirət əzabından qorxan kimsə həmən talan eylədiyi malı iadə etsin.

Əmanətə xəyanət edənin imanı yoxdur. Beytül-mala aid olanın

sürət sərfi də hökumətə aiddir. Cenab-ı Hak-teala Hazretləri Kur'an-ı Keriminde belə buyurur: Mal-ı ganalime xəyanət edən kimsə qiyamətdə xəyanət zənciriylə bağlı olaraq gətirilir. Mal az, ya çox olsun, yağma edənlər və verilən əmri dinləməyənlər cəza görəcəkdir. Nazm-ı cəlili ilə Müslümanlara xitabən buyurur: "Müslümanlar! Düşmanlarınıza qarşı əldən gəldiyi mərtəbə qüvvət, axurlarınızda bağlı-besili atlar hazırlayın, çünki bunlar ilə Allahın və sizin düşmanlarınızı, Allahın bilib də sizin

bilmədiyiniz başqa düşmanlarınızı qorxudursunuz. Allah yolunda sərf etdiyiniz şeyin mükafatı tamamən əda olunur. Bu babda əsla zülmə uğramazsınız" buyurur. Və lakin siz, təəssüf, bu ayət-i cəlilənin xülfəsinə olaraq, düyünlərdə, toylarda, bayramlarda şənlik üçün havaya tüfəng atarsınız. Sizin namusunuzu qoruyacaq olan o gülləni toplayınız, mühafizə ediniz ki, lüzumu halində düşməyə atılacaq cəbbəxanəniz bulunsun. Cəbbəxanəni havaya atmaq, bir İslam qardaşına atmaq dərəcədə fənadır. Plevne, Edirne, İşkodra qalalarında aylarca arslanlar gibi vuruşan islam qardaşlarınız sonunda sursatsızlıq üzündən əsarətə giriftar olmuşlar. Havaya güllə atanlar İslamiyyətə ən böyük fənalıq edər. Bunun üçün bu gündən sonra boşuna güllə atanın şiddətlə cəzalanacağını elan edirəm".

Qafqaz İslam Ordusu Komandanı, yaveran-i Hazret-i Şehriyaridən Ferik-Nuri-Paşa.

İstanbul. "Türk yurdu" dərgisi. 2018-ci il. №368.